

UDK 808.62(092)
Izvorni znanstveni članak
Primljeno 10/1986.

ANTE SEKULIĆ

HRVATSKI JEZIKOSLOVAC STJEPAN VILOV

U radu je najprije zabilježen životopis Stjepana Vilova, zatim su popisana njegova objelodanjena djela na latinskom i hrvatskom jeziku. U djelu bogoslovske kontroverzije s pravoslavcima *Razgovor prijateljski među krstjaninom i ristjaninom* (Budim, 1736) tiskao je Vilov tri *Opomene* od kojih treća ima posebnu vrijednost priloga za grafijsko-pravopisna rješenja. Nakon sažete raščlambе Vilovljevih jezikoslovnih rješenja slijedi zaključak. Na kraju rada je popis vrela i literature.

Životopis Stjepana Vilova

Krajem XVII. stoljeća rođen je u Budimu učeni pisac Stjepan/Stipe Vilov.¹ Franjevačko je odijelo obukao 6. svibnja 1709. u Iloku², a tada najvjerojatnije nije imao više od 20 godina.³ Filozofsku i bogoslovsku izobrazbu stekao je u Italiji⁴, a budući da je slovio kao učen i sposoban čovjek⁵, postavio ga je redodržavnik Surković god. 1718. za profesora visokoga filozofskog učilišta u Budimu.⁶ Nakon prvog trogodišta predavačkog rada⁷ ostao je u Budimu do god. 1724. pa je možda sve do te godine nastavio svojim radom.⁸ Kada je upraviteljsko vijeće Bosne Srebrene na čelu s provincijalom Augustinom Tuzlakom (1723.—1726.) otvorilo visoko bogoslovsko učilište u Osijeku god. 1724., postao je Stjepan Vilov jedan od prvih profesora spomenutog učilišta.⁹ U Osijeku je Vilov predavao bogoslovske nauke najvjerojatnije do god. 1729.¹⁰

¹ Podatke o životu Stj. Vilova koristio sam prema vlastitim objelodanjenim radovima i arhivskoj građi.

² Arhiv Franj. samostana, Makarska (AFSM), Liber archivalis, 78.

³ Fr. E. Hoško, Djelovanje hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera*, god. XXVIII., svez. 1—2. Sarajevo, 1978., 138.

⁴ U knjižnici Franjevačkog samostana u Budimu sačuvan je rukopis Stj. Vilova (Sign. k VI 16) sa sadržajem *Philosophia naturalis* (...). To su predavanja koja je slušač filozofije Vilov zabilježio (In conventu Calissiensis 1715). Na 157 stranica zabilježio je predavanja svoga profesora, a zatim se njima služio u svome radu u Budimu, kako je naknadno zabilježio (Anno Domini 1723. Aprilis 17. Fr. Stephanus Villov) na fol. 1 r.

⁵ AFSM, Liber archivalis, 119: »Stephanus Villov in humanioribus et speculativis nimis eruditus«.

⁶ Isto djelo, 124.

⁷ Ondje.

⁸ Arhiv Franj. samostana, Budim ((AFSB), Tabulae, ad annum (N. Kaizer, Buda — Viziváros és Buda, Margitkőrúti zárdák tabulai, ad an.).

⁹ AFSM, Liber archivalis, 163.

Od spomenute godine Vilov je u svome rodnom gradu, ali obavljao je različite službe i poslove. Bio je predavač dogmatskog bogoslovlja¹¹, a kad je god. 1739. postao lektor jubilat, obavljao je i službu dekana budimskih visokih učilišta do kraja života, 5. studenog 1747.¹² Osim toga bio je Vilov u zavičajnom budimskom samostanu triput gvardijan (1732/33, 1740—1743, 1746. do smrti).¹³ U svojoj redodržavi Bosni Srebrenoj bio je suradnik (definitor) provincijala Luke Karagića (1735—1738)¹⁴, zatim Filipa Laštrića (1741—1745)¹⁵, bio je generalni pohoditelj i predsjednik kapitula u bugarskoj franjevačkoj redodržavi.¹⁶ Sve je poslove obavljao revno i uredno pa su mu provincijali povjeravali zamašne poslove,¹⁷ a dograđivao je samostan i crkvu u Budimu.¹⁸

O životu Stjepana Vilova napisani su brojni članci i bilješke (I. Kukuljević, A. Horányi, J. Šafarik, G. Čevapović, F. Laštrić, E. Pavić, J. Forko, M. V. Batinić, A. Sekulić, I. Kujundžić, F. E. Hoško i dr.) iz kojih nije teško zaključiti o veoma plodnom i bogatom radu ovoga budimskog franjevca i javnog djelatnika.

Spisi Stjepana Vilova

Djela Stj. Vilova vezana su najprije za njegov gotovo dvadesetogodišnji profesorski rad, a zatim za njegovu duhovničku službu. Želim upozoriti na propuste koje su učinili bibliografi u svezi s djelima Stj. Vilova. U slaganju *Bunjevačko-šokačke bibliografije*¹⁹ zaboravio je Ivan Kujundžić sva djela ovoga franjevca, osim *Razgovora prijateljskog* (...) ²⁰ ali s pripomenom da je Vilov »ostavio još životopis o. Lovre Bračuljevića i još neku raspravu«. ²¹ Nakon Kujundžićeve BSB objelodanili su drugi pisci sve što je Vilov napisao. Tako je primjerice F. E. Hoško zabilježio osim spomenuta djela još tri filozofsko-bogoslovska spisa,²² koji su sadržajno priručnici za slušače, pisani latinski na način sličnih školskih predavanja onoga doba.

¹⁰ Isto djelo, 167. — Jamačno je Vilov nakon trogodišta (1728) ostao u Osijeku još godinu dana.

¹¹ AFSB, *Protocollum conventus Budae*, I, 7, 47, 48, 59.

¹² Isto djelo, 71.

¹³ Isto djelo, 36, 71, 85, 86.

¹⁴ Isto djelo, 116. — U to je doba bila prva dioba Bosne Srebrene.

¹⁵ Isto djelo, 90.

¹⁶ Isto djelo, 75. Kanonski generalni pohod obavio je Stj. Vilov u pratnji *Emerika Pavića*.

¹⁷ AFSO, *Statuta Provincialia et commissariorum conventus Essekiensis*, ad annum. F. Laštrić je naime 15. svibnja 1742. povjerio Stj. Vilovu i profesorima budimskog učilišta izradbu statuta provincije.

¹⁸ AFSB, *Protocollum conventus Budae*, I, 81.

¹⁹ I. Kujundžić, *Bunjevačko-šokačka bibliografija*. Rad, knj. 355 JAZU, Zagreb, 1969., 667—769. (dalje KBŠB + str.)

²⁰ KBŠB, 680.

²¹ Ondje.

²² F. E. Hoško, *Djelovanje hrvatskih franjevaca* (...), 139. — Usp. također A. Sekulić, *Filozofska baština hrvatskih podunavskih pisaca XVIII. stoljeća. Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*. God. IV (1978), br. 7—8. Zagreb, 1978., 235, 246.

A) *latinski spisi*:

Tractatus de Deo uno et trino; Essekini, 1727/28.

De sacra Scriptura; Budae, 1735/36.

Scriptura theologica; Budae, 1736/37.²³

B) *hrvatska knjiga*:

Razgovor prijateljski među kerstjaninom i ristjaninom pod imenom Franceska i Teodora nad plemenitim i ugodnim nazivanjem sadašnjim »Faljen Isus«. Budim, 1736. 8°, str. 73.

Kujundžić je u BŠB upozorio na zabunu koju su unijeli I. Kukuljević, A. Horányi, a zatim J. Safarik krivo ispisujući naslov Vilovljeva hrvatskog djela.²⁴ Djelo je pisano u dijaloškom obliku, a jamačno je pisac želio pružiti knjigu narodu²⁵, ali da ne budi vjerska razmimoilaženja nego istu poruku uputiti katolicima i pravoslavicima.²⁶ Djelo nije napisano iz profesorske potrebe Stj. Vilova nego pripada teološkoj kontroverziji s pravoslavicima (dialogus controversisticus inter catholicum et schismaticum).

U knjizi su otisnute tri *Opomene* a za ovaj članak je najznačajnija posljednja o pisanju i tiskanju »riči naših s latinski slovi«.

Vilovljeva tumačenja o našim glasovima i riječima

Najprije Vilov ističe poteškoće u pisanju »budući da ovdje ne ima naših slova« (bosančica!), a »s latinski slovi (. . .) mlogo zamršenja ima«.²⁷ Sastavljanjem pak latinskih slova želi se nadoknaditi potreba u pisanju na hrvatskom jeziku, ali u Vilovljevo doba nema jedinstvenoga, ujednačenog pravopisnog ponašanja u naših pisaca. Zato Vilov nastavlja tumačiti svoja pravopisna rješenja:

»Ali jer svaki drugojačije sastavlja i nadoknagja pomanjkanje, tako još se ne more doći na jedinstvo, i tako smetnja se čini u pisanju i štivenju. Znati valja, da od slidećih slova svakolika ta mučnost dolazi; t. j. C, G, L, N, S. Ova bo slova nadopunjaju manjkajuća u ričih naših. Ali jer nadopuniti po samih sebi ne mogu, tako uzimaju druga slova na pomoć, koja im se daju; koja pomoćna slova ne stoje kod dvojice jednako, već u nikih veće i to ne jednako.

Ja u ovom razgovoru radio sam svakako za lašnje štivenje pomagajućih slova manje metati, i tako nigda nisam od slova pomagajućih više od jednoga metnuo; vidio sam u tomu, da razgovitije, lašnje i razložitije sastavljenje biva.

²³ Podatke o spisima (veličina, stranice i signatura) vidi u raspravama F. E. Hoška i A. Sekulića, bilj. 22.

²⁴ KBŠB, 680. prema I. Kukuljevićevoj Bibliografia hrvatska I, str. 174; A. Horányi, Memoria Hungarorum (. . .) III, str. 571—572; J. Safarik, Geschichte der südslawischen Literatur, 220 i 254.

²⁵ J. Forko, Crnice iz »slavonske« književnosti u XVIII. stoljeću, III., 4.

²⁶ F. E. Hoško, nav. dj., 140.

²⁷ A. Sekulić, Književnost bačkih Hrvata. Zagreb, 1970., 30—31.

Tako ima se znati, da od ono pet slova izbrojenih, koja nadopunjavaju manjkajuća, svako se dvostruko nosi: prvo, kad samo sebe nosi; drugo, kad pomoćnika ima. Kad samo sebe nosi, onako se izušćuje, kako jest; kad pomoćnika ima, onako se izušćuje, kako bi se izustilo, da svoje slovo rič ima. Tako slovo *C* i samo sebe nosi i opet pomoćnika tri ima, t.j.: *S*, *X*, *H*. Kad samo sebe nosi, izušćuje se ovako, kako u slidećij ričih: Carigrad, Cesar, itd. Kad pomoćnika ima, ima samo jedno od ona tri slova *S*, *H*, *X* i sa svakim pomoćnikom drugojačije izušćivanje ima. Kad se *C* metne sa slovom *S*, izušćuje se debelo, (kako u ovih ričih: *csas* — *čas*, *csele* — *čelo*, *csovik* — *čovik* i t.d. Kad se metne sa slovom *X*, izušćuje se deblje (*cx* — *dž*), kako u ovih ričih: *cxak* — *džak*, *cxigerica* — *džigerica* i t.d. Kad se *C* metne sa slovom *H*, tad se izušćuje polutamko (*ch* — *ć*), kako u ovih ričih: *chemer* — *ćemer*, *chorav* — *ćorav*, *csistocha* — *čistoća* i t.d.

Slovo *G* takogjer izušćuje samo sebe i opet drugo. Samo sebe, kako u ovih ričih: *gavran*, *gingav*, *gospodin*, *gust* i t.d.; izušćuje opet i drugo s pomoćnikom *J*, kako u ovih ričih: *gjava*, *gjerdan* i t.d.

Slovo *L* samo sebe nosi, kako u ovih ričih: *labud*, *leden*, *list*, *loza*, *ludost*. Izušćuje i drugo s pomoćnikom *J*, kako u ovih ričih: *ljubav*, *ljucki* i t.d.

Slovo *N* izušćuje samo sebe, kako u ovih ričih: *nasad*, *nesit*, *nizak*, *nosat*, *nugao*. Izušćuje i drugo s pomoćnikom *J*, kako u ovih ričih: *njegov*, *njiva* i t.d.

Slovo *S* izušćuje samo sebe, kako u ovih ričih: *sam*, *sebe*, *sidioc*, *sova*, *sunce*. Izušćuje i drugo s pomoćnikom *S*, kako u ovih ričih (*Ss* — *š*): *Ssanac* — *šanac*, *Ssestorica* — *šestorica*, *Ssuma* — *šuma* i t.d.

Iz ovih se vidi, da slovo *C* samo ima tri pomoćnika: a drugo slovo samo po jednog. I opet se vidi, da ova tri slova *G*, *L*, *N* uzimaju sebi za pomoćnika samo slovo *J*. Takogjer vidi se, da slovo *S* uzima sebi za pomoćnika svoje vrste slov, t.j. *S*, a razlog jest, jer se to slovo *S* dvostruko izušćuje t.j. sitno i krupno: sitno kad samo sebe nosi; krupno, kad s drugim sastavlja se.

Ovaki način od pisanja vidio mi se najrazgovitniji, a i razložitiji (*x* — *ž*). Da je razgovitan vidi se, po sebi, jer toliko jedna rič razgovitija (sic) u pisanju jest, koliko manje slova imade, a podpuno izušćuje, niti u čemu se god s drugim jednakim pisanjem u smutnju stavlja: koje sve pomnjivo u ovom razgovoru obluživano jest. Da je razložitiji način ovi pisanja takogjer vidi se, jer i lašnji i razabraniji jest. Takogjer opet nami nije potreba da od drugih prosimo način od sastavljanja slova, kako niki običaju uzimati od Madžara, a drugi od Taljanaca, a drugi opet od Madžara zajedno i od Taljanaca koji oboji fale. Koji od Madžara uzimlju, među veće slova, nego potreba jest na podpuno izušćivanje riči. Madžari napunjavaju sve svoje pismo sa slovom *Z* i slovom *Y*, koje u nas ni malo ne donose koristi za pomoćnike, već kada samo sebe nose, kako u ovih ričih: *zamka*, *zelen*, *zima* i t.d. Od *Y* baš nigda potrebe ne ima. U taljanskomu opet jeziku za izustiti najskole ova slova *L*. *N* drugojačije nego sami sebe nose, pišu stavljaajući naprid *G* a posli *J* i tako tri slova među, gdi mi samo dva. Oni štogod imadu razloga, što tri slova među,

jer imadu običaj; i opet nigda drugojačije ne izučuje se riči, kad su ona tri slova, nego sve jednako: zato gđi je godi G i L u njih uvijek izučuje se, kako sad u mene J. U nas to ne može biti, jer ima riči, gđi valja izreći i G i L, kako u sebi nose, kako u ovih ričih: gljiva, gnjio i t.d. Zato potribno jest po svaki put i način, da mi drugačije sastavljamo slova nego i Madžari i Taljanci: koje ne vidi mi se bolje nego je u ovom razgovoru učinjeno. Koji bolje vidio bude, neka učini, drago će mi biti.

Od izgovora riči, koje u dugačko, koje u kratko izgovoriti valja, u drugom razgovoru bolju ćemo pomnju metnuti.«²⁸

U čitanju ovih misli Stj. Vilova ne smije se smetnuti s uma da je na tlu Slavonije i među podunavskim Hrvatima došlo do prepletanja talijanskoga i mađarskog grafičkog sustava²⁹ (franjevci su svršavali svoju izobrazbu u Italiji /Asiz, Bologna, Padova i dr./ i Budimu, Baji, Baču), u dugoj su uporabi bila oba sustava, ali franjevci su se više držali talijanskoga, a drugi redovnici poglavito isusovci, mađarskog. Pokušaji oko stvaranja jedinstvenog pravopisa na hrvatskom području bili su značajni u XVIII. stoljeću; među »pravopiscima« budimskog kruga tridesetih godina spomenutog stoljeća bili su Šimun Mecić³⁰, Lovro Braču-ljević,³¹ Stjepan Vilov. Kojemu od spomenutih pripada prvenstvo u poslu oko pravopisa još nije utvrđeno, ali Emerik (Mirko) Pavić u svojoj knjizi *Nadodanja glavni događaja k Razgovoru ugodnom naroda slovinskog*³² piše u stihovima:

*U ovome našem okolišu
Složni ljudi svi jednako pišu.
Od pokojnog fra Stipe Vilova
Složno mecat naučiše slova.
Slova reko iz knjigah latinskih
U današnji jezik naš slovinski.*

Pavićeva pohvala Stjepanu Vilovu je zanimljiva, ali širom raščlambom rada i drugih pisaca budimskog kruga trebalo bi utvrditi vrijednost i značenje prinosa svakoga među njima. No to je izvan opsega ovoga članka. Ipak mi se čini, da je Vilov u nastojanjima oko ortografije otrebao se talijanskom utjecaja, a mađarski pak sveo na manju mjeru. U želji da »smetnju štijući« umanji Vilov ističe, da sastavljanjem latinskih slova želi zadovoljiti potrebama našega jezika; odbacuje Y, poznaje J; odlučan je protivnik pisanja *lj* i *nj* prema talijanskom *gli*, *gn*. Vilov je, kako se vidi iz *Opomene*, pazio kako se koji glas/slovo »izučuje« pa je rje-

²⁸ U ovom članku navedeni tekst preuzet je iz KBŠB, 680 prema suvremenoj transliteraciji Ivana Kujundžića.

²⁹ L. Hadrovics, Pokušaj reforme latiničkog pravopisa 1785. Anali Filološkog fakulteta, Beograd, 1966., sv. 5, 267—272.

³⁰ A. Sekulić, Šimun Mecić graditelj i čuvar jezika hrvatskoga. *Croatia Christiana periodica*, I (1977), br. 1, 34—46.

³¹ A. Sekulić, Književnost bačkih Hrvata. Zagreb, 1970., 20—31. — F. E. Hoško, nav. dj., 133—135.

³² M. Pavić, *Nadodanja glavni događaja k Razgovoru ugodnom naroda slovinskog* (. . .). Pešta, 1768., 114 (od slovosložja slovinskoga).

šavao način pisanja naših afrikata i glasova C, G, L, N, S. Razlikuje izgovor glasova: kad se pojedini glas/slovo »izušćuje (...) sitno i krupno: sitno kad samo sebe nosi; krupno, kad s drugim sastavlja se.«

Zaključak

Rad Stjepana Vilova, hrvatskog franjevca iz Budima vremenski pripada prvoj polovici XVIII. stoljeća. Učen i veoma obrazovan nije se Vilov zadovoljio samo znanstvenim filozofsko-bogoslovskim spisima, nego je u skladu s potrebama svoga duhovničkog poziva i doba ostvario hrvatsko djelo *Razgovor prijateljski* (...) u kojemu je obavio i domoljubno-jezikoslovnu dužnost. U želji da knjigu učini pristupačnom i čitljivom napisao je među Opomenama svoja jezikoslovno-pravopisna rješenja. U procjepu između talijanske i mađarske ortografije istaknuo je Vilov: »Zato potribno jest po svaki put i način, da mi drugačije sastavljamo slova nego Mađžari i Taljanci: koje ne vidi mi se bolje nego je u ovome razgovoru učinjeno. Koji bolje vidio bude, neka učini, drago će mi biti.« Iz teksta se vidi kako je rješavao pisanje prema »izušćivanju« glasova. Bio je Vilov u svojim rješenjima određen, koncizan i praktičan. Želio je Vilov također da ortografija bude naša, hrvatska, a tuđi utjecaji na nju pak sve manji. M. Pavić je stihovima zato pohvalio Vilovljevo djelo, a Ignjat A. Brlić pak ističe, da je »Vilov prvi bio, koji je počeo razložnie i razboritie s latinskima slovima naši pisati.«³³ Za nas je ostao pobornik hrvatskog načina pisanja naših glasova i riječi.

VRELA

- AFSB, Arhiv Franjevačkog samostana u Budimu. *Protocollum conventus Budaë, I.*
 AFSBr, Arhiv Franjevačkog samostana u Brodu. *I. Strazemanac, Paraphrastica et topographica expositio.*
 AFSI — Arhiv Franjevačkog samostana u Iloku — *Liber commentarius Illokinum pertinens.*
 AFSM, Arhiv Franjevačkog samostana u Makarskoj — *Liber Archivalis in quo de Origine (...) ac de praeclare gestis in et extra eam (Provinciam, A. S.), 1767...*
 APOS, Arhiv Franjevačke provincije presv. Otkupitelja u Splitu — *Variae notitiae antiquae Provinciae Bosnae Argentinae. Spisi.*
 AFSP, Arhiv Franjevačkog samostana u Požegi — *Protocollum conventus Possengiensis s. Spiritus; Protocollum conventus Vellicensis.*
 AFSV, Arhiv Franjevačkog samostana u Vukovaru — *Protocollum conventus Vukovarensis*

LITERATURA

- A budapesti margitkörúti szent ferencrendiek könyvtárának könyvjegyzéke.* Budapest, 1905.
 Batinić M. *Vjenceslav*, Djelovanje franjevaca u Bosni i Hercegovini za prvih šest vjekova njihova boravka, III. Zagreb, 1887.

³³ KBŠB, 682 (prema »Zori dalmatinskoj«).

- Csevapovich, Gregorius*, Synoptico-memorialis catalogus observantis minorum provinciae S. J. a Capistrano (. . .). Budae, 1823.
- Forko, Josip*, Critice iz »slavonske« književnosti u XVIII. stoljeću, II. i III. dio. *Izvjeste o kralj. Vel. realci u Osieku*, šk. god. 1885/86., 1886/87.
- Horányi, Alexius*, Memoria Hungarorum et provincialium scriptis editis notorum (. . .), I. i II. Viennae, 1775; III. Posonii, 1777.
- Hoško, Franjo Emanuel*, Djelovanje hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera*, god. XXVIII (1978), svez. 1—2. Sarajevo, 1978., 113—179.
- Jelenić, Julijan*, Kultura i bosanski franjevci, I. Sarajevo, 1912.
- Jelenić, Julijan*, Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke, I. Zagreb, 1925.
- Kujundžić, Ivan*, Bunjevačko-šokačka bibliografija, *Rad 355 JAZU*. Zagreb, 1969., 667—769.
- Kukuljević, Ivan*, Bibliografija hrvatska, I. Zagreb, 1860.
- Ljubić, Sime*, Ogljedalo književne poviesti jugoslavjanske, II. Rijeka, 1896.
- Matković, O. J.*, Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo, 1896.
- Pavich, Emericus*, Ramus viridantis olivae seu paraphrastica seu topographica descriptio nuper Bosnae Argentinae iam vero S. Joannis a Capistrano nuncupatae. Budae, 1766.
- Sekulić, Ante*, Književnost bačkih Hrvata. Zagreb, 1970.
- Sekulić, Ante*, Stariji hrvatski podunavski pisci o svome jeziku i pravopisu. *Filologija*, 11 Zagreb, 1982—1983, 99—146.
- Szinyei, Jozsef*, Magyar írók élete és munkái, I—VIII. Budapest, 1891—1902.
- Safarik, Paul Joseph*, Geschichte der südslawischen Literatur, II. Prag, 1865.
- P. S. Ostala literatura je spomenuta u tekstu, a zabilježena je u raspravama F. E. Hoška i pisca ovoga članka.

Summary

STJEPAN VILOV, A CROATIAN LINGUIST

Stjepan Vilov (end of 17th c. to 1747) was an author of the Budapest circle. Besides Latin, philosophical and theological writings, he published *A Friendly Conversation* (. . .) in which are three *Exhortations*, of which the third is significant for the development of our orthography. This work, published in 1736, entitled *Vilov* to an important place among our philologists who between the influences of Italian and Hungarian worked out our Croatian way of writing out the particular sounds, especially the affricates.